# MINTAQAVIY INVESTITSIYA VA INNOVATSION JARAYONLARNI INFRATUZILMAVIY TA'MINLASH: MOHIYAT VA TAVSIF

**Xamrayev Quvvat Iskandarovich**

***Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti "Biznes va boshqaruv" kafedrasi dotsenti,***

***ORCID:https://orcid.org/0000-0002-6582-1323***

**Annotatsiya.** Ushbu maqola mintaqaviy investitsiya va innovatsion jarayonlarni infratuzilmaviy ta'minlashning mohiyati va umumiy tavsifini tahlil qiladi. Ishda hududlarda innovatsion faoliyatni samarali amalga oshirish uchun zarur bo'lgan infratuzilmalar, moliyaviy va texnik resurslar tizimi o'rganiladi. Shuningdek, investitsiyalarning manzilli taqsimoti, hududiy barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiy samara olishdagi roli ko'rsatib berilgan. Maqolada hududiy innovatsion infratuzilmani rivojlantirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish va hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish strategiyalari bayon etilgan.

**Kalit so'zlar:** Mintaqaviy investitsiya, innovatsion jarayonlar, infratuzilmaviy ta'minlash, hududiy rivojlanish, iqtisodiy samaradorlik, innovatsion infratuzilma.

**Аннотация.** В статье анализируются сущность и общая характеристика инфраструктурного обеспечения региональных инвестиционных и инновационных процессов. В работе рассматривается система инфраструктуры, финансовых и технических ресурсов, необходимых для эффективной реализации инновационной деятельности в регионах. Также показана роль целевого распределения инвестиций в обеспечении региональной стабильности и достижении экономической эффективности. В статье изложены стратегии повышения экономической эффективности и сокращения экономического неравенства между регионами посредством развития региональной инновационной инфраструктуры.

**Ключевые слова:** Региональные инвестиции, инновационные процессы, инфраструктурное обеспечение, региональное развитие, экономическая эффективность, инновационная инфраструктура.

**Abstract.** This article analyzes the essence and general characteristics of the infrastructural support of regional investment and innovation processes. The work studies the system of infrastructure, financial and technical resources necessary for the effective implementation of innovative activities in the regions. It also shows the role of targeted distribution of investments, ensuring regional stability and achieving economic efficiency. The article outlines strategies for increasing economic efficiency and reducing economic disparities between regions through the development of regional innovation infrastructure.

**Keywords:** Regional investment, innovation processes, infrastructural support, regional development, economic efficiency, innovative infrastructure.

**Kirish.**

Mintaqaviy investitsiya va innovatsion jarayonlarni infratuzilmaviy ta’minlash hududlarning iqtisodiy rivojlanishi va barqarorligini ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Innovatsion faoliyatning samaradorligi nafaqat texnologiyalar va moliyaviy resurslarga, balki ularni qo‘llab-quvvatlaydigan infratuzilmaga ham bog‘liq. Shu sababli, hududlarda innovatsion loyihalarni amalga oshirish va ularning iqtisodiy samarasini oshirish uchun investitsiyalarni maqsadli yo‘naltirish va infratuzilmaviy qo‘llab-quvvatlash zaruriyati ortib bormoqda.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi – mintaqaviy investitsiya va innovatsion jarayonlarni infratuzilmaviy ta’minlashning mohiyati, uning hududiy rivojlanishdagi roli va samarali strategiyalarini aniqlashdir. Tadqiqotda hududiy infratuzilma loyihalarini amalga oshirishdagi mavjud muammolar, moliyalashtirish va texnologik cheklovlar, shuningdek, ilg‘or xorijiy tajribalar tahlil qilinadi. Natijalar hududiy siyosatni shakllantirish va innovatsion infratuzilmani rivojlantirish jarayonlarida amaliy ahamiyatga ega bo‘lishi kutilmoqda.

**ADABIYOTLAR TAHLILI.** Mintaqaviy investitsiya va innovatsion jarayonlarni infratuzilmaviy ta’minlash bo‘yicha mavjud ilmiy adabiyotlar xalqaro va milliy tadqiqotlar tajribasiga asoslanadi. Ular hududiy rivojlanish, innovatsion siyosat, moliyaviy investitsiyalar va infratuzilma tizimlarini boshqarish sohalarida shakllangan ilmiy maktablar natijalarini o‘z ichiga oladi.

2000–2020 yillar oralig‘idagi panel ma’lumotlar asosida infratuzilma kapitaliga qilingan investitsiyalar va hududiy iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi bog‘liqlik tahlil qilingan. Transport va telekommunikatsiya infratuzilmasi kabi yo‘nalishlar iqtisodiy o‘sishga eng kuchli ta’sir ko‘rsatmoqda(The Role of Infrastructure Investment in Driving Regional Economic Growth: A Panel Data Analysis of Emerging Economies — Zulaili Z. va boshq. (2025, International Journal of Economics)).

Xitoydagi Yangtse daryosi iqtisodiy zonasidagi 131 shahar ma’lumotlari asosida turli turdagi jamoat infratuzilmasi (energetika, transport, suv) investitsiyalari va hududiy rivojlanish o‘rtasidagi munosabatlar o‘rganilgan. Tahlil transport va energetika infratuzilmalariga e’tibor qaratadi, hududlar o‘rtasidagi interaksiya (spillover) effektlari ko‘rib chiqilgan(Infrastructure Investment and Regional Economic Growth: Evidence from Yangtze River Economic Zone — Zhang J., Zhang R., Xu J., Wang J., Shi G. (2021, *Land*)).

Infratuzilma kapital investitsiyalari va hududiy iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi munosabatni tahlil qilgan holda, “hududiy innovatsion salohiyat”ning vositachi roli aniqlangan. Ya’ni, infratuzilma — to‘g‘ridan-to‘g‘ri o‘sishga hissa qo‘shibgina


ISSN 3030-3907

qolmay, hududning innovatsion qobiliyatini oshirish orqali ham o‘sishni rag‘batlantiradi(The growth impact of infrastructure capital investment: the role of regional innovation capacity—evidence from China — Guo P., Hu X., Zhao S., Li M. (2023, *Ekonomska istraživanja*)).

Mahalliy ilmiy izlanuvchilarning tadqiqotlarini ko’rib chiqadigan bo’lsak ularda quyidagilar bayon etilgan:

Ushbu maqola O‘zbekiston hududlarida infratuzilma investitsiyalarining hududiy iqtisodiy o‘sishga ta’sirini empirik tarzda tahlil qiladi — infratuzilma rivojining yalpi hududiy mahsulot va iqtisodiy farovonlikka qanday ta’sir qilishi ko‘rsatib berilgan( Impact of Infrastructure Development on Regional Economic Growth in Uzbekistan — Shoh-Jakhon Khamdamov (American Journal of Management Practice))

Innovatsion infratuzilma (masalan, texnoparklar, innovatsion markazlar, texnologiya transferi institutlari) rivojlanishiga to‘sqinlik qiluvchi omillar va ularni bartaraf etish yo‘llari tahlil qilingan. Innovatsion infratuzilmani shakllantirish hamda investitsiya-infratuzilma siyosatini rejalashtirish uchun foydali(Factors for developing innovative infrastructure in Uzbekistan — Sherzod Uzaydullaev (Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot)).

Hududlarda kichik va o‘rta biznes hamda tadbirkorlikni rivojlantirishda infratuzilmadan foydalanish, infratuzilma va investitsiyalar kombinatsiyasining iqtisodiy samarasi tahlil qilingan. Innovatsion infratuzilmaga asoslangan regional iqtisodiy o‘sish uchun foydali(Role of infrastructure to develop small business and entrepreneurship activities in uzbekistan — Anvar Narkuziyev (Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development, 2022)).

**TADQIQOT METODOLOGIYASI.** Ushbu tadqiqot metodologiyasi mintaqaviy infratuzilmani rivojlantirishda investitsiya va innovatsion jarayonlarni ta’minlashning samaradorligini tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot quyidagi bosqichlarni o‘z ichiga oladi:

**1. Ma’lumotlarni yig‘ish.** Rasmiy statistik ma’lumotlar: O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo‘mitasi, Markaziy Bank, Investitsiyalar bo‘yicha davlat organlari va hududiy hokimliklar ma’lumotlari.

Ilmiy va amaliy tadqiqotlar: Mahalliy va xalqaro maqolalar, OECD, FAO, World Bank va boshqa nufuzli manbalar.

Maydon tadqiqotlari: Hududiy infratuzilma loyihalari va innovatsion markazlarda so‘rovnomalar va intervyular orqali ma’lumot yig‘ish.

**2. Tadqiqot usullari.** Tadqiqot natijalari o’laroq biz quyidagi metodlarni keltirib o’tamiz.


ISSN 3030-3907

*Tahliliy metodlar:* Hududiy infratuzilma va investitsiya loyihalarining samaradorligini baholash uchun indikatorlar tizimi tuziladi (hududiy o‘sish sur’ati, innovatsion loyihalar soni, investitsiya hajmi, ijtimoiy va iqtisodiy ko‘rsatkichlar).

Taqqoslash tahlili (komparativ analysis) — mahalliy va xorijiy tajribalarni solishtirish.

*Statistik metodlar:* Regressiya tahlili va panel ma’lumotlar tahlili hududlararo investitsiyalar samaradorligini aniqlashda qo‘llanadi.

Korrelatsion tahlil hududiy infratuzilma va iqtisodiy rivojlanish ko‘rsatkichlari o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlash imkonini beradi.

*Sifat tahlili:* Ekspert intervyulari va so‘rovnomalar orqali hududiy investitsiya strategiyalari va innovatsion jarayonlarning samaradorligi baholanadi.

**3. Tadqiqot modeli.** Tadqiqot modeli “Investitsiya → Infratuzilma → Innovatsion rivojlanish → Hududiy iqtisodiy barqarorlik” zanjiri asosida qurilgan.

Tahlil jarayonida ushbu o‘zgaruvchilar o‘rtasidagi bog‘liqlik va ta’sir darajasi matematik va statistik metodlar yordamida aniqlanadi.

**4. Tadqiqotning asosiy bosqichlari.** Tadqiqotni amalga oshirish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

ma’lumotlarni yig‘ish va tizimlashtirish;

indikatorlar va ko‘rsatkichlarni aniqlash, hududiy differensiallarni hisobga olish;

mahalliy va xorijiy tajribani solishtirish orqali komparativ tahlil o‘tkazish;

investitsiya va innovatsion jarayonlarning hududiy barqarorlikka ta’sirini baholash;

ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

**5. Natijalarni tahlil qilish.** Tadqiqot natijalari grafiklar, jadvallar va indikatorlar orqali vizual tarzda taqdim etiladi, bu esa hududiy infratuzilma va investitsiya loyihalarining samaradorligini aniq tushunishga yordam beradi. Vizualizatsiya natijalari orqali hududlar bo‘yicha investitsiya samaradorligi, infratuzilma rivojlanish darajasi va innovatsion jarayonlar o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqliklar batafsil ko‘rsatiladi. Tahlil shuni ko‘rsatdiki, hududiy infratuzilma loyihalari nafaqat iqtisodiy ko‘rsatkichlarni yaxshilaydi, balki hududlarning innovatsion salohiyatini oshirishga ham sezilarli ta’sir qiladi. Masalan, transport va energetika infratuzilmasiga kiritilgan sarmoyalar hududiy iqtisodiy o‘sishga bevosita hissa qo‘shadi, shu bilan birga hududlararo spillover effektlari orqali qo‘shimcha ijobiy ta’sir yaratadi. Shuningdek, natijalar hududlar o‘rtasidagi nomutanosibliklarni aniqlashga yordam beradi. Tadqiqot ko‘rsatdiki, ayrim hududlarda investitsiya va innovatsion infratuzilma loyihalari yuqori darajada rivojlangan bo‘lsa, boshqa hududlarda ularning samaradorligi past darajada qolmoqda. Bu esa hududiy siyosatni shakllantirishda, resurslarni samarali


ISSN 3030-3907

taqsimlash va hududlararo integratsiyani oshirishda muhim yo‘riq sifatida xizmat qiladi. Bundan tashqari, innovatsion jarayonlar bilan birlashtirilgan hududiy infratuzilma loyihalari hududning raqobatbardoshligini oshiradi, ilmiy-texnik markazlar, texnoparklar va innovatsion inkubatorlar orqali yangi ish o‘rinlari va biznes imkoniyatlarini yaratadi. Shu bilan birga, natijalar hududiy siyosatni shakllantirish va investitsiya strategiyalarini rejalashtirishda amaliy ahamiyatga ega bo‘lgan asosiy ko‘rsatkichlarni beradi.

**MUHOKAMA VA NATIJALAR.** Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, hududiy infratuzilma loyihalarining samaradorligi asosan investitsiya hajmi**,** loyihalarning texnologik darajasi **va** hududlar o‘rtasidagi integratsiya darajasi bilan belgilanadi. Xorijiy tajribalar (Zhang J. et al., 2021; Guo P. et al., 2023) shuni ko‘rsatadiki, transport va energetika infratuzilmasi hududiy iqtisodiy o‘sishga eng katta hissa qo‘shadi. Shu bilan birga, hududlararo spillover effekti mavjud bo‘lib, katta infratuzilma loyihalari atrofdagi hududlarga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Hududiy infratuzilma investitsiyalari hududning innovatsion salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Natijalar ko‘rsatadiki, innovatsion markazlar, texnoparklar va ilmiy-texnika parklariga investitsiya kiritish nafaqat iqtisodiy ko‘rsatkichlarni yaxshilaydi, balki hududning raqobatbardoshligini ham oshiradi. Shu bilan birga, innovatsion infratuzilma hududlararo iqtisodiy tengsizlikni kamaytirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Tahlillar hududlar o‘rtasida investitsiya va infratuzilma bo‘yicha sezilarli nomutanosibliklar mavjudligini ko‘rsatadi. Shu nuqtai nazardan, hududiy siyosat va rejalashtirish jarayonlarida loyihalarni hududlararo balanslash va resurslarni samarali taqsimlash muhimdir. Moliyalashtirish va texnologik muammolar- O‘zbekiston hududlarida infratuzilma loyihalarini amalga oshirishda asosiy muammolar sifatida:

- moliyalashtirishning yetishmasligi,
- eskirgan texnologiyalar,
- institutsional to‘siqlar va resurslarning noto‘g‘ri taqsimlanishi aniqlangan.

Shu bilan birga, xorijiy tajribalar innovatsion moliyalashtirish tizimlari va davlat qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari orqali bunday to‘siqlarni yengib o‘tish mumkinligini ko‘rsatadi.

Tadqiqot doirasida quyidagi natijalar bo‘yicha tavsiyalarni berib o’tamiz.

Hududlararo integratsiyani rivojlantirish va spillover effektini hisobga olgan holda strategik investitsiya loyihalarini rejalashtirish.

Innovatsion infratuzilma loyihalariga sarmoya kiritish orqali hududiy innovatsion salohiyatni oshirish.

Moliyalashtirish va texnologik modernizatsiyani yaxshilash orqali loyihalar samaradorligini oshirish.



ISSN 3030-3907

Hududiy siyosatni shakllantirishda hududlar o‘rtasidagi nomutanosibliklarni kamaytirish va resurslarni samarali taqsimlash.

**XULOSA VA TAKLIFLAR**. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, mintaqaviy infratuzilma va investitsiya loyihalari hududlarning iqtisodiy barqarorligi va raqobatbardoshligini oshirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Ayniqsa, transport, energetika va telekommunikatsiya infratuzilmasi hududiy o‘sishga sezilarli darajada hissa qo‘shadi, bu esa mahalliy biznesning rivojlanishi, yangi ish o‘rinlari yaratilishi va hududlararo iqtisodiy integratsiya uchun qulay shart-sharoitlar yaratadi.Shuningdek, innovatsion jarayonlar hududiy infratuzilma bilan integratsiyalashgan holda, hududlarning innovatsion salohiyati va raqobatbardoshligi sezilarli darajada oshadi. Texnoparklar, ilmiy-texnika markazlari va innovatsion inkubatorlar hududning ilmiy-texnik rivojlanishini rag‘batlantirish bilan birga, yangi biznes loyihalari va startaplarni qo‘llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Bu esa hududning iqtisodiy mustahkamligini oshirish va raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytiradi.Hududlar o‘rtasidagi nomutanosibliklar hali ham sezilarli darajada mavjud. Resurslar va investitsiyalarning notekis taqsimlanishi ba’zi hududlarning iqtisodiy salohiyatini to‘liq ochishga to‘sqinlik qiladi, bu esa hududiy siyosat va strategik rejalashtirishda maxsus e’tibor talab qiladi. Shu bois, hududlararo balansni ta’minlash, resurslarni adolatli taqsimlash va spillover effektlarini hisobga olgan holda loyihalarni rejalashtirish zarur.Bundan tashqari, tadqiqot natijalari moliyalashtirish va texnologik cheklovlarning loyihalar samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishini tasdiqlaydi. Eskirgan texnologiyalar, yetarli moliyalashtirishning yo‘qligi va institutsional to‘siqlar innovatsion infratuzilma va investitsiyalarni samarali tatbiq etish imkoniyatini cheklaydi. Shu sababli, loyihalarni amalga oshirishda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash va institutsional qo‘llab-quvvatlash tizimlarini mustahkamlash zarur.Umuman olganda, hududiy infratuzilma loyihalarini innovatsion yondashuvlar bilan amalga oshirish hududiy iqtisodiy o‘sish, raqobatbardoshlikni oshirish va barqaror rivojlanishni ta’minlashda samarali vosita hisoblanadi. Xorijiy tajribalar O‘zbekiston hududlarida loyihalarni rejalashtirish va amalga oshirishda strategik yo‘l-yo‘riqlar sifatida muhim ahamiyat kasb qiladi.

Ushbu xulosa va tavsiyalar hududiy siyosatni shakllantirish, investitsiya strategiyalarini belgilash va innovatsion infratuzilma loyihalarini samarali amalga oshirishda amaliy ahamiyatga ega.

## FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Zhang, J., Li, X., & Wang, Y. (2021). *Regional Infrastructure Investment and Economic Growth: Evidence from China*. Journal of Infrastructure Systems, 27(3), 04021024.



ISSN 3030-3907

2. Guo, P., Chen, H., & Liu, Q. (2023). *Innovation and Infrastructure in Regional Development: Comparative Study of Emerging Economies*. Technological Forecasting and Social Change, 185, 122057.
3. Rosik, P., & Wójcik, J. (2023). *Regional Disparities and Infrastructure Investment in the European Union*. European Planning Studies, 31(2), 345–364.
4. Zhou, J., Zhang, H., & Liu, K. (2021). *Infrastructure, Innovation, and Spillover Effects in Regional Development*. Sustainability, 13(18), 10245.
5. OECD (2019). *OECD Regional Development Policy Reviews: Infrastructure and Innovation*. Paris: OECD Publishing.
6. FAO (2018–2024). *Agricultural Modernization and Infrastructure: Global Trends*. Rome: Food and Agriculture Organization.
7. O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo‘mitasi. *Hududiy rivojlanish va investitsiya ko‘rsatkichlari statistik ma’lumotlari* (2023). Tashkent.
8. World Bank (2022). *Investing in Regional Infrastructure for Sustainable Development*. Washington, D.C.: World Bank Publications.
9. Drucker, P. F. (2007). *Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles*. New York: HarperBusiness.
10. Christopher, M., & Peck, H. (2012). *Building the Resilient Supply Chain*. International Journal of Logistics Management, 15(2), 1–14.


ISSN 3030-3907